

М. В. Сіцінська,
к. держ. упр., докторант кафедри державного управління і менеджменту,
Національна академія державного управління при Президентові України

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ НАД СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

M. Sitsinska,
doctoral student in public administration and management,
National academy of public administration the President of Ukraine

THE ESSENCE AND PECULIARITIES OF THE MODEL OF STATE MANAGEMENT IN THE SPHERE OF CIVIL DEMOCRATIC CONTROL OVER THE SECURITY SECTOR AND DEFENSE OF UKRAINE

У статті розглянуто актуальні питання щодо розроблення моделі державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України. Наголошено, що модель державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів розвитку демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, визначених Стратегією національної безпеки України, Стратегічним оборонним бюлетенем України, Воєнною доктриною України. Доведено, що головною метою моделі державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України є визначення комплексу стратегічних положень реалізації єдиної державної політики у сфері організації і здійснення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Обґрунтовано, принципи та механізми реалізації моделі державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України.

The article considers actual issues on development of the model of state management in the sphere of civil democratic control over the security sector and defense of Ukraine. Noted that the model of state management in the sphere of civil democratic control over the security sector and defense of Ukraine specifies the basic ways of realization of conceptual ideas and perspectives of development of civil democratic control over the security sector and defense defined by the national security Strategy of Ukraine's Strategic defence Bulletin of Ukraine, the Military doctrine of Ukraine. It is proved that the main purpose of the model of state management in the sphere of civil democratic control over the security sector and defense of Ukraine is the definition of a complex of strategic provisions of the implementation of unified state policy in the sphere of organization and implementation of democratic civil control over the security sector and defense. Justified, principles and mechanisms of realization of model of state management in the sphere of civil democratic control over the security sector and defense of Ukraine.

Ключові слова: державне управління, демократичний цивільний контроль, модель, принципи реалізації, механізми реалізації, національна безпека, сектор безпеки і оборони.

Key words: governance, democratic civilian control, model, principles of implementation, the mechanisms of implementation, national security, the security sector and defense.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах російської агресії проти України перед нашою державою постало складне завдання створення і розбудови сучасного безпекового і оборонного сектору держави.

Сьогодні можна впевнено констатувати, що з трансформацією Збройних Сил України розпочався масштабний процес реформування сектору безпеки і оборони, включаючи систему органів внутрішніх справ та інших силових структур, які виконують специфічні завдання із забезпечення безпеки держави.

Зазначено, що одним із основних напрямів реформування сектору безпеки та оборони України є посилення демократичного цивільного контролю за діяльністю силових структур.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Побудова моделі державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони в Україні ще не стала об'єктом спеціальних наукових досліджень в галузі науки "Державне управління", хоча на даний час можна констатувати лише спро-

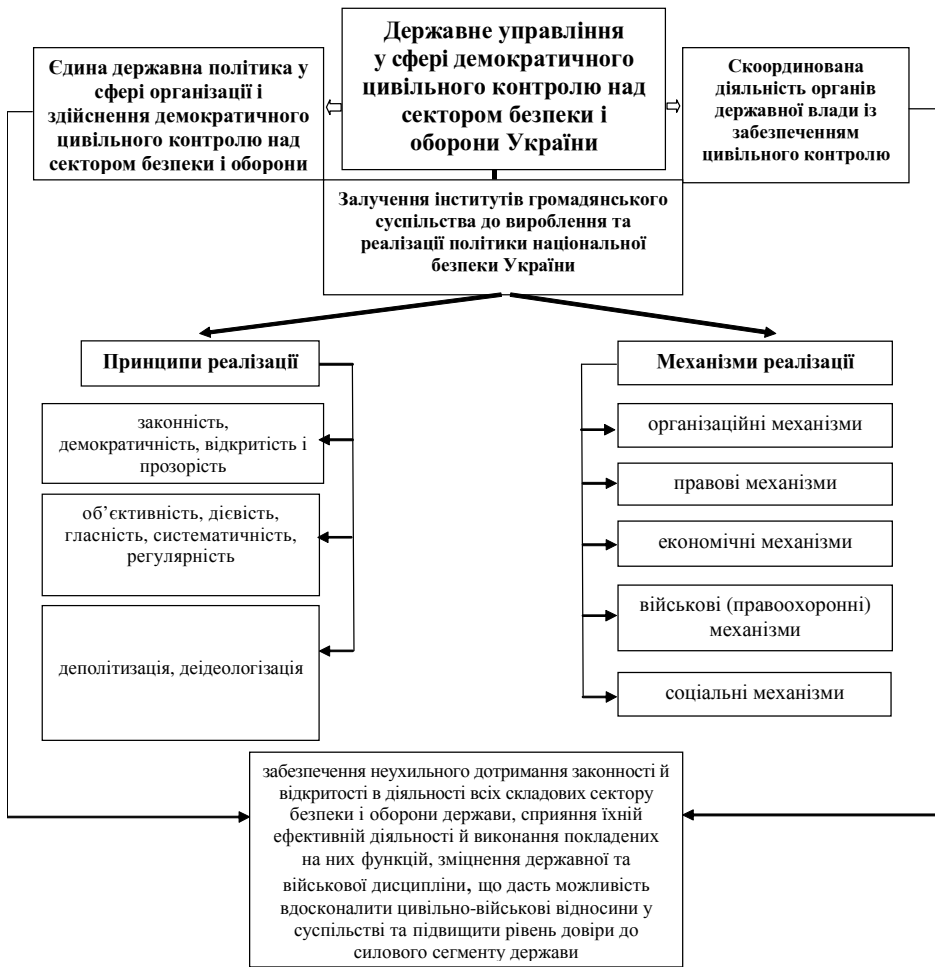

Рис. 1. Модель державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України

хом безумовного виконання усіма органами державної влади України міжнародних та національних нормативно-правових актів з питань дотримання законності, забезпечення охорони правопорядку, інтересів суспільства, прав і свобод громадян;

— об'єктивність контролю. Дотримання цього принципу дає змогу реально оцінити ситуацію, що склалася у сфері управлінської діяльності сектору безпеки і оборони, з'ясувати її із завданнями і визначити потребу втручання з боку відповідних державних органів та інституцій громадянського суспільства;

— дієвість контролю. Принцип полягає в реальному усуненні наслідків, порушень чинного законодавства, прийнятих норм і правил. Контроль включає не тільки виявлення допущених порушень у структурах сектору безпеки і оборони, й глибокий аналіз причин їх появи, настання можливих наслідків, а також включення оптимальних механізмів захисту;

— принцип гласності. Принцип спрямований на підвищення ефективності управління сектором безпеки і оборони України і включає: широке висвітлення механізмів діяльності органів державного управління щодо виведення структур сектору безпеки і оборони із кризового стану; аналіз відповідності чинної нормативно-правової бази наявним цивільно-військовим відносинам у сфері державного управління національною безпекою; роз-

би деяких дослідників, експертів та авторів, які розглядали окремі її аспекти. Зокрема, у цьому напрямі заслуговують на увагу наукові розробки В.П. Горбуліна, В.Т. Білоуса, Г.П. Ситника, А.І. Семенченка, А.Б. Качинського, В.М. Рижих, В.А. Ліпкана, В.О. Шамрая.

Таким чином, на сьогодні в теорії державного управління залишається проблемним, актуальним і малодослідженим питання розвитку державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розробити модель державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

При проведенні попередніх досліджень, нами визначено, що державне управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України — це організована сукупність державних органів, посадових осіб та інститутів громадянського суспільства, об'єднаних єдиними цілями та завданнями щодо забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових сектору безпеки і оборони держави, сприяння їхній ефективній діяльності й виконання покладених на них функцій, зміцнення державної та військової дисципліни, які здійснюють узгоджену діяльність у межах чинного законодавства України.

Основними принципами державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України є:

— законність, демократичність, відкритість і прозорість. Дотримання цього принципу забезпечується шля-

робку державних програм і забезпечення їх виконання; забезпечення результативності органів управління різних рівнів та посадових осіб;

— принцип систематичності та регулярності. Принцип забезпечує належний порядок і дисципліну в роботі контролюючих органів та підконтрольних суб'єктів. Систематичне проведення демократичного цивільного контролю дає змогу комплексно орієнтуватися в сфері управління сектором безпеки і оборони, виявити недоліки в управлінській діяльності, здійснити пошук резервів, запобігти появі негативних наслідків;

— деполітизації та деідеологізації контролю. Принцип не допускає членство в політичних партіях працівників органів внутрішніх справ, військовослужбовців, є запорукою об'єктивності та неупередженості у процесі діяльності сектору безпеки і оборони, а також превентивним фактором у недопущенні абсолютного домінування певної політичної сили у спосіб лобіювання її інтересів у безпековій та оборонній сфері держави.

Для ефективної реалізації зазначених принципів державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України необхідно застосувати організаційні, правові, економічні, військові (правоохоронні) та соціальні механізми.

Організаційні механізми передбачають: — створення на національному рівні ефективної системи державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України;

— формування єдиної державної політики у сфері організації і здійснення демократичного цивільного контролю за діяльністю силових структур держави;

— розроблення Концепції залучення громадськості до здійснення демократичного цивільного контролю за

діяльністю структур сектору безпеки і оборони України;

- розроблення Національної стратегії розвитку демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України та реалізація її засад у державних та регіональних цільових програмах;
- координацію та взаємодію всіх державних інституцій і громадськості, що мають компетенцію у безпековій та оборонній сфері;
- реформування безпекового і оборонного сектору держави;

— розбудову демократичних цивільно-військових відносин в українському суспільстві.

Правові механізми передбачають:

- законодавче закріплення основних параметрів і характеристик суб'єктів сектору безпеки і оборони України відповідно до покладених на них функцій і завдань;
- удосконалення національного законодавства щодо демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони України;

- вдосконалення структури й уточнення функцій суб'єктів системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України (Президента України, Верховної Ради України, громадськості та ін.);

- чітке визначення сфер відповідальності між суб'єктами здійснення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України;

- адаптацію законодавства України у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони до вимог законодавства Європейського Союзу.

Економічні механізми передбачають:

- введення послідовного ряду управлінських заходів щодо вдосконалення бюджетного контролю над сектором безпеки і оборони;

- перевірку законності та ефективності використання бюджетних коштів на сектор безпеки і оборони;

- встановлення доцільності й раціональності використання оборонних бюджетних фондів;

- визначення законності і обґрунтованості витрачання фінансових коштів на закупівлю основних видів озброєння і техніки;

- окреме фінансування заходів, як за рахунок державного бюджету, так із залученням позабюджетних інвестицій;

- створення недержавного фонду для фінансування наукових розробок у сфері розвитку демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України.

Військові (правоохоронні) механізми передбачають:

- організацію внутрішнього життя в структурах сектору безпеки і оборони, що регламентується особливими правилами (законами, статутами);

- забезпечення підвищення рівня життя і добробуту військовослужбовців та правоохоронців;

- підтримку на належному рівні мобілізаційної готовності та боєготовності Збройних Сил України;

- забезпечення достовірної інформації з різних питань життєдіяльності безпекового та оборонного сектору держави;

- забезпечення прозорого призначення управлінських кадрів стратегічного рівня;

- забезпечення належної організації життєдіяльності сектору безпеки і оборони в умовах глибоких трансформацій у всіх сферах суспільного та політичного життя України.

Соціальні механізми передбачають:

- визначення законодавством України обов'язкових вимог до регуляторного і інформаційного забезпечення організації і здійснення демократичного цивільного контролю за діяльністю силових структур держави;

- упровадження сучасних технологій інформаційної присутності щодо інформування громадських інституцій про діяльність структур сектору безпеки і оборони;

- вжиття комплексних державно-управлінських заходів з метою розвитку демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони;

- удосконалення загальнодержавної системи демократичного цивільного контролю щодо створення умов для відкритості та прозорості функціонування структур сектору безпеки і оборони;

- розроблення та впровадження в практику науково-обґрунтованих критеріїв і методик поетапної об'єктивної оцінки результатів функціонування діяльності всіх структур сектору безпеки і оборони;

- гармонізацію цивільно-військових відносин у суспільстві;

- підвищення рівня довіри громадян до силових структур держави.

Отже, в результаті визначення поняття, принципів та механізмів реалізації державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України нами запропоновано і отримано модель державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України (рис. 1), яка конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів розвитку демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, визначених Стратегією національної безпеки України [1], Стратегічним оборонним бюлетенем України [2], Воєнною доктриною України [3]. Головною метою моделі державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України є визначення комплексу стратегічних положень реалізації єдиної державної політики у сфері організації і здійснення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.

ВИСНОВКИ

Таким чином, сутність розробленої моделі державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України полягає у створенні ефективних державно-управлінських механізмів, що гарантовано забезпечить реалізацію державної політики національної безпеки у сфері організації і здійснення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, спрямованих на виконання державно-управлінських завдань щодо забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових сектору безпеки і оборони держави, сприяння їхній ефективній діяльності й виконання покладених на них функцій, зміцнення державної та військової дисципліни, що дасть можливість вдосконалити цивільно-військові відносини у суспільстві та підвищити рівень довіри до силового сегменту держави.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики є, на наш погляд, вивчення кращого європейського досвіду щодо розвитку державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 черв. 2012 р. "Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України" [Електронний ресурс] Указ Президента України від 8 черв. 2012 р. № 389/2012. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/14823.html>

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 груд. 2012 р. "Про Стратегічний оборонний бюлетень України" [Електронний ресурс] Указ Президента України від 29 груд. 2012 р. № 771/2012. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/U771_12.html

3. Про Воєнну доктрину України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 8 черв. 2012 р. № 390/2012. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/648/2004>

References:

1. Decree of the President of Ukraine (08.06.2012), № 389/2012 "About Nova редакція Стратегії national безпеки of Ukraine", available at: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/303.html> (Accessed 25 June 2014).

2. Decree of the President of Ukraine (29.12.2012), № 771/2012 "Pro Stratehichnyj oboronnyj biuletyn' Ukrainy", available at: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/U771_12.html (Accessed 25 June 2014).

3. Decree of the President of Ukraine (08.06.2012), № 390/2012 Pro "Voennu doktrynu Ukrainy", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/648/2004> (Accessed 26 June 2014).

Стаття надійшла до редакції 09.06.2014 р.